

Immediate access to the world's journals

The International Current Awareness Services

Anthropology, Economics, Political Science, Sociology

A major bibliographic service providing rapid international coverage of the world's most significant social science literature

The four *International Current Awareness Services* are compiled at the British Library of Political and Economic Science (London School of Economics). *ICAS* is published monthly as an immediate, comprehensive and easy-to-use tool for accessing the latest in the world's constantly expanding social sciences literature. The special features of *ICAS* include:

- monthly publication for each subject, permitting users to scan the contents of journals often *before* they reach the library shelf
- unparalleled coverage of the world's journal literature through a service that scans at least 120,000 articles a year
- access to literature in 30 languages with each entry accompanied by English language title translation and identification of any summaries in English
- Indexing of important papers in monographic works of edited collections – a unique feature in a bibliographic service

ICAS ISSNs

Anthropology 0960 1511 Economics 0960 152X
Political Science 0960 1538 Sociology 0960 1546

Average extent 100pp per issue.

For further details, sample copies and annual subscription rates, please contact Promotions Department, Routledge, 11 New Fetter Lane, London EC4P 4EE, Telephone: 071 583 9855

ROUTLEDGE

Boekbesprekingen

Algemene economie

The International Economy

Peter B. Kenen, *The International Economy*. Third Edition. Cambridge, Cambridge University Press, 1994, ix + 621 blz. - Prijs: 17,95 GBP ISBN 0-521-43618-4

De auteur heeft al bewezen op het terrein van handboeken in de internationale economie. Terwijl zijn eerste handboek, *International Economics* uit 1964, te complex was voor beginners en te ondermaats voor gevorderden, werd dit probleem ruimschoots verholpen met de publikatie in 1985 van *The International Economy*. Het voorliggende werk is daarvan al de derde editie.

De indeling van de materie is zuiver klassiek: eerst wordt aandacht besteed aan de reële theorie, en daarna komt het monetaire gedeelte aan bod. De auteur hanteert overwegend de methode van de grafische analyse, die vrij licht verteerbaar is mits men de nodige basisvoorkennis heeft van micro- en macro-economie. Lezers met belangstelling voor mathematische uiteenzettingen kunnen daarvoor terecht in de bijlagen op het einde van het boek.

Men kan zich niet van de indruk ontdoen dat de auteur enige problemen heeft om uit de startblokken te geraken bij de behandeling van het reële gedeelte. Normaliter verwacht men dat hij eerst de diverse handelsmodellen zou analyseren, om daarna aan te tonen dat protectionisme een lagere economische welvaart oplevert. In dit werk worden de ne-

gatieve effecten van het protectionisme reeds behandeld in het begin, maar ze worden in een later stadium hernomen. Zo komt op blz. 189 identiek dezelfde grafiek voor als op blz. 24. Bij de niet-geoeffende lezer kan daarbij verwarring ontstaan, omdat de doelstellingen die de auteur beoogt bij de weergave van de reële theorie vaag blijven.

Een van de hoofdproblemen in het hedendaagse macro-economische beleid is de gelijktijdige beheersing van het interne en externe macro-economische evenwicht. Deze problematiek komt onder meer aan bod in het monetaire gedeelte van dit werk. Het betreft een complexe materie, die een duidelijk gestructureerde analyse vereist. De lezing van het monetaire deel wordt nochtans bemoeilijkt door de versnipperde manier waarop het interne en externe evenwicht wordt behandeld.

Deze editie 1994 van *The International Economy* is ongetwijfeld een waardevol studieboek en naslagewerk voor geïnteresseerden - mits zij de nodige voorkennis hebben van internationale economie.

Paul Roosens

Economic interdependence in the Asia-Pacific region

C.H. Kwan, *Economic interdependence in the Asia-Pacific region: towards a yen bloc*. London/New York, Routledge, 1994, xvi + 189 blz. - Prijs: 40 GBP ISBN 0-415-10176-X

Dit boek behandelt de groeiende economische interdependentie tussen de landen van het Verre Oosten. Deze interdependentie volgt uit toenemende intra-regionale handel en investeringen, wat de nieuwe industrielanden (NIC's), de ASEAN-landen en China minder kwetsbaar maakt dan vroeger voor recessie in de industrielanden en de Verenigde Staten. Ook biedt deze groeiende interdependentie de mogelijkheid van zichzelf onderhoudende groei in de betrokken landen. Het boek besteedt veel aandacht aan wisselkoersbewegingen. In dit verband maakt de auteur een onderscheid tussen de ontwikkelingen in de NIC's en in de ASEAN. De NIC's werden in 1985 gedwongen tot wisselkoersappreciaties, wat hun externe onevenwichtigheid heeft verminderd en hen tot directe buitenlandse investeringen (voornamelijk in de ASEAN) deed overgaan. De ASEAN-landen hebben hun munten niet moeten appreciëren, wat hun handelspositie heeft verbeterd; bovendien versterkte hun export naar de Verenigde Staten tengevolge van de 'investeringsverlegging' van de Aziatische NIC's. Kwan toont aan hoe de ontwikkeling van 'offshore' productiebases van multinationale ondernemingen in de NIC's, China en de ASEAN geleid heeft tot de sterke groei van de intra-regionale handel. Ook maakt hij duidelijk hoe de appreciatie van de yen de Aziatische NIC's en de ASEAN-landen verschillend heeft beïnvloed. Voor de NIC's, die met Japan concurreren, betekende deze appreciatie een ruilvoetverbetering, maar voor de ASEAN-landen, die afhangen van Japanse importen, betekende het verminderde exporten van grondstoffen naar Japan en een ruilvoetverslechtering. Ondanks de

ze verschillende impact van een zelfde stimulus op de diverse landen, kan de ontwikkeling van de economieën van Oost- en Zuidoost-Azië volgens Kwan beschreven worden als een 'model van vliegende ganzen': naarmate de tijd vordert, gaat het comparatieve voordeel van een bepaalde sector, als gevolg van dynamische veranderingen van de factorbeschikbaarheden in de betrokken landen, over van Japan op de NIC's, vervolgens op de ASEAN-landen, tenslotte op China. De auteur onderzoekt deze verschuivingen overigens voor grondstoffen, machines en andere afgewerkte producten. Op basis daarvan formuleert hij toekomstscenario's voor de ASEAN-landen. Als verdere illustratie van het 'vliegende-ganzenmodel' van economische ontwikkeling in het Verre Oosten, analyseert hij ook de groei van de intra-sectorhandel van de NIC's en de ASEAN-landen met Japan.

Een apart hoofdstuk wordt besteed aan de perspectieven voor expansie van de NIC's en de ASEAN-landen naar de socialistische landen uit de regio: China, Vietnam, Noord-Korea. Hier beschouwt de auteur kort de rol van speciale economische zones in het integratieproces (b.v. de Zuidchinese Economische Zone van China, Hongkong en Taiwan). Wanneer Kwan de verdere toekomst analyseert, hanteert hij drie scenario's: een basisscenario met stabiele groei van de wereldeconomie, politieke stabiliteit in de regio en verder dynamisme; een scenario van stabiele groei van de wereldeconomie en politieke stabiliteit, maar waarbij de groei in de betrokken landen afneemt; een scenario van onstabiele wereldgroei en trage groei in de landen van het Verre Oosten.

In het laatste hoofdstuk verdedigt Kwan de stelling dat Japan en zijn Aziatische bureaus evolueren naar een zogenaamd 'yen-blok'. Voor die stelling voert hij o.m. het groeiend aandeel van het gebruik van de Japanse yen als internationale en regionale munt aan. Ook stelt hij dat de koppeling van de Aziatische munten (in eerste instantie de munten van Korea en Taiwan; voorlopig niet die van de ASEAN-landen) aan de yen optimaal is in termen van outputstabilisering.

Ludo Cuyvers

Foreign trade and economic reform in China, 1978-1990

Nicholas R. Lardy, *Foreign trade and economic reform in China, 1978-1990*
Cambridge, Cambridge University Press, 1993, x + 197 blz. - Prijs: 11,95 GBP
ISBN 0-521-45835-8

Nicholas Lardy, een bekend sinoloog en econoom van de University of Washington, Seattle, ontleedt in dit boek hoe China, sinds Deng Xiaopeng de opening van de Chinese volkshuishouding heeft afgedwongen, een sterke groei heeft kunnen realiseren van de internationale handel en de inwaartse directe investeringen. Deze omschakeling is des te merkwaardiger omdat China, zoals andere centraal geleide economieën, een extreem geval vormde van beslotenheid en importsubstitutie; bovendien zijn in vele ontwikkelingslanden met een protectionistisch handelsregime de pogingen tot liberalisatie dikwijls mislukt en omgekeerd.

Dit is geen beschrijvend boek met ellenlange statistieken, maar een de-

gelijke analyse van de veelal nogal kronkelige hervormingen in het Chinese handelsbeleid. De decentralisatie vanuit het monopolie van een beperkt aantal staatshandelsorganisaties heeft echter vrij snel een onomkeerbare dynamiek op gang gebracht. De auteur citeert ook heel wat Chinese bronnen en belicht de discussies ter zake tussen Chinese economen. Hij legt sterk de nadruk op de verwevenheid van de hervormingen in de internationale handel en betalingen met de andere facetten van het hervormingsbeleid, met name het prijsbeleid en de monetair-fiscale politiek. In de beschouwde periode (1978-1990) waren de hervormingen in beide domeinen nog onvoldragen, en het nieuwe handelsregime vertoonde daarom nog heel wat economische inefficiënties. Ondertussen hebben nieuwe wijzigingen, meer bepaald de unificatie van de valutamarkten per 1 januari 1994, China dichterbij een marktconform beleid gebracht.

De auteur maakt ook een vergelijking met Oost-Europa. Hij stelt, m.i. terecht, dat de ontwikkeling van produkt- en factormarkten, en bijgevolg een doelmatiger prijsvorming, de kern van een hervormingsbeleid uitmaakt. Zonder die ontwikkelingen houdt privatisering het gevaar in dat publieke monopolies gewoon vervangen worden door private monopolies.

Foreign trade and economic reform in China, 1978-1990 is zonder twijfel een inhoud- en leerrijk boek over China en de overgang van een centraal geleide naar een markteconomie.

Sylvain Plasschaert

The Portable MBA in Economics

Philip K. Y. Young en John J. McAuley, *The*

Portable MBA in Economics (The Portable MBA Series)
New York, John Wiley & Sons, Inc., 1994, x + 286 blz. - Prijs: 19,95 GBP
ISBN 0-471-59526-8

The Portable MBA in Economics mag niet beschouwd worden als een handboek economie. Daarvoor gaat dit werk niet voldoende in op de samenhang tussen economische variabelen, op de verklaring van de evolutie van economische indicatoren, en op de fundamentele wetten die het economisch leven beheersen. Het is de bedoeling van de auteurs om MBA-studenten die geen economische vooropleiding hebben gehad, op een toegankelijke manier kennis te laten maken met een aantal economische variabelen en principes waar zij in het bedrijfsleven, direct of indirect, mee geconfronteerd zullen worden. Naast een beperkte inleiding bevat het boek een macro-economisch en een micro-economisch deel. In het eerste deel wordt vooral aandacht besteed aan de definitie en samenstelling van de voornaamste macro-economische indicatoren. Aan de hand van tabellen en grafieken kan de lezer zich een beeld vormen van de evolutie van de macro-economische situatie in de Verenigde Staten gedurende de laatste 30 à 50 jaar. In het tweede deel worden enkele micro-economische principes geïllustreerd met bedrijfs-economische voorbeelden. Het boek is eenvoudig en helder geschreven. Daardoor is het zeker geschikt en zelfs aan te bevelen als een eerste, maar beperkte kennismaking met economie. Voor een echt inzicht in de werking van macro- en micro-economische principes is het echter niet toereikend.

Hilde Meersman

Cost-Benefit Analysis

Richard Layard en Stephen Glaister, eds.,
Cost-Benefit Analysis. Second edition
Cambridge, Cambridge University Press,
1994, x + 497 blz. - Prijs: 16,95 GBP
ISBN 0-521-46674-1 (pbk)

Heeft het zin het verouderde gedeelte van een haven te renoveren? Is een nieuwe containerterminal noodzakelijk? Moet de nationale luchthaven worden uitgebreid? Dat zijn (Belgische) voorbeelden van typische vragen waar kosten-batenanalyse (KBA) een antwoord kan helpen bieden. KBA wordt immers algemeen beschouwd als het belangrijkste instrument binnen de economische wetenschap voor de analyse van problemen van sociale keuze. *Cost-Benefit Analysis* omvat een verzameling papers die alle belangrijke problemen aan bod laten komen die in een kosten-batenanalyse kunnen optreden. Van zowat elke paper mag gerust gesteld worden dat hij een stand van zaken geeft van de recentste research. De editors zorgden, na een knap inleidend hoofdstuk van hun hand, voor een opbouw in drie delen. Deel 1 behandelt de belangrijkste theoretische topics, onder meer het probleem van risico, onzekerheid en inkomensverdeling. In het tweede deel gaat het om het waarden in monetaire termen, b.v. de veiligheid, de tijd, milieuschade. In deel 3, tenslotte, worden zes praktijkgevallen voorgesteld. Alles bij elkaar genomen is dit een prachtig boek, een echte aanrader. Inhoudelijk krijgt de lezer zowel een goed onderbouwd theoretisch kader als empirie via de case-studies. De editors zijn er daarenboven in geslaagd topnamen uit de onder-

zoekswereld als auteur aan te trekken, b.v. Sen, Dasgupta, Morrison en Winston. Zij stellen zeker niet teleur, integendeel.

Eddy Van de Voorde

European Finance

Roger Henderson, *European Finance*
Maidenhead, McGraw-Hill Book Company,
1993, xxi + 357 blz. - Prijs: 17,95 GBP
ISBN 0-07-707729-6

Volgens Roger Henderson vormen financiële onderwerpen de kern van belangrijke veranderingen in de markten en de institutionele omgeving waarin Europeanen leven en werken. In zijn boek *European Finance* wil hij deze veranderingen vanuit een financieel-theoretisch denkkader analyseren. Zijn werk bestaat uit vier delen. In het eerste deel, 'European finance in the 1990s', worden de interne markt, het EMS en de stappen naar een economische en monetaire unie behandeld. In deel twee, 'Finance and the government sector', behandelt Henderson vrij uiteenlopende onderwerpen, zoals de filosofie met betrekking tot overheidstekorten, de begroting van de Europese Gemeenschap en een aantal thema's in verband met centrale banken in de Europese Gemeenschap. In het derde deel, 'Finance and the private sector', worden de financiële instellingen, de financiële markten en de financiering van de industrie besproken. In het laatste deel, 'Finance and the overseas sector', komt de problematiek van de uitbreiding van de Gemeenschap aan bod. Zoals men merkt, is de organisatie van het boek vrij origineel. Toch is

deze indeling soms problematisch. Zo behandelt Henderson de Europese centrale bank in het deel over 'Finance and the government sector' en niet bij zijn discussie over de economische en monetaire unie. Meer algemeen is er een zekere ambiguïteit over de vraag of het nu een boek is over de Europese integratie dan wel over Europese financiële markten. De relatief grote aandacht voor Britse problemen en de soms wel erg Britse invalshoek vormen eveneens een belangrijke beperking voor het gebruik van dit boek. Ook zijn de vele onnauwkeurigheden erg storend. Zo is 'Finance and the overseas sector' een wat eigenaardige titel voor een deel dat handelt over de uitbreiding van de Europese Gemeenschap.

Ivo Maes

Money and the Economy

Karl Brunner en Allan H. Meltzer, *Money and the Economy: Issues in Monetary Analysis (Raffaello Mattioli Lectures)*
Cambridge, Cambridge University Press,
1993, xvii + 392 blz. - Prijs: 30 GBP
ISBN 0-521-44542-6

Dit boek bevat vier lezingen die Karl Brunner en Allan Meltzer hielden aan de Università Commerciale Luigi Bocconi in Milaan (2 - 4 november 1987). Het centrale thema van de lezingen is de relatie tussen de geldhoeveelheid en de output of, meer algemeen, tussen het monetaire beleid en de reële economie. De eerste lezing biedt een historisch overzicht van het denken over deze relatie. Er is een zekere overeenstemming bereikt wat betreft de korte-termijneffecten van geld op pro-

duktie, maar er bestaan nog aanzienlijke meningsverschillen over de omvang en de duur van deze effecten. Over de micro-economische fundamenteën voor de verklaring van de korte-termijnrelatie tussen geld en output is er helemaal geen overeenstemming. Brunner en Meltzer onderkennen in het huidige denken over deze relatie drie stromingen. De monetaristen zien een verband op korte termijn tussen geld en output, maar zien geen heil in een actief anticyclisch monetair beleid. De Keynesianen geloven eveneens in de reële effecten van geld en zijn daarnaast ook voorstanders van een actief discretionair beleid. De Nieuw-Klassieke Macro-economen en de radicale Keynesianen, die de visie van de rationele verwachtingen ('real business cycle') aanhangen, geloven noch in de korte-termijneffecten van monetair beleid, noch in de effectiviteit van discretionair beleid. De tweede lezing bevat het bekende alternatief van Brunner en Meltzer voor het IS-LM-model, met speciale aandacht voor de kredietmarkten en de financiële intermediatie in het transmissieproces van monetaire impulsen naar de reële economie. De nadruk op de rol van krediet wordt verantwoord door de aanwezigheid van onzekerheid en van informatie- en transactiekosten: geld, financiële en reële activa zijn slechts imperfecte substituten, terwijl het IS-LM-model slechts één rente ('return') bevat. In de derde lezing wordt meer aandacht besteed aan de markten voor goederen en diensten en aan de arbeidsmarkt. De auteurs tonen aan dat de geobserveerde rigiditeiten van prijzen en lonen verklaard kunnen worden als een rationele respons in een wereld van onzekerheid,

waarin verschillende soorten schokken optreden.

De vierde lezing handelt over het monetaire beleid. De korte-termijnvloed van geld op de reële economie is voor de monetaire autoriteiten geen reden om een actief discretionair beleid te voeren. Dat vereist immers een accurate voorspelling van de economische cycli. Brunner en Meltzer argumenteren dat de previsie-instrumenten en de betrokken data (reële rekeningen) te onzeker zijn en te laat beschikbaar komen. In een dergelijke omgeving verhoogt een discretionair beleid de onzekerheid, waardoor de 'yield'-curve naar boven verschuift. Zij stellen dat de onzekerheid verminderd kan worden als de monetaire autoriteiten 'policy rules' gebruiken en zich baseren op observaties in plaats van voorspellingen. De optimale 'rule' is die welke de onzekerheid minimizeert, meer bepaald de inflatie- en groeivolatiliteit. Voor kleine landen is wisselkoerskoppeling een rationele keuze. Voor grote landen wordt verwezen naar het succes van de aangekondigde monetaire groeidoelstellingen in Duitsland. Dit boek bevat het levenswerk van Brunner en Meltzer; het is indrukwekkend.

Michel Dombrecht

Exchange Rate Theory

Paul De Grauwe e.a., Exchange Rate Theory: Chaotic Models of Foreign Exchange Markets Oxford / Cambridge, MA, Blackwell Publishers, 1993, xviii + 273 blz. -Prijs: 35 GBP ISBN 0-631-18016-8

In dit boek trachten de auteurs, via de toepassing van deterministische

chaosmodellen, een nieuwe benadering te formuleren voor de verklaring van het wisselkoersverloop. Dat is een reactie op de weinig succesvolle traditionele theorieën.

In het eerste deel worden de basisconcepten van de chaostheorie uitgelegd vanuit een uitsluitend mathematische invalshoek, maar op een zeer toegankelijke wijze. Vele in dit deel ontwikkelde concepten worden later in het boek toegepast in de analyse van de wisselkoers. Het tweede deel bevat een overzicht van de voornaamste tekortkomingen van de traditionele wisselkoerstheorie. De kritiek richt zich vooral op de modellen van rationele verwachting: er wordt gesteld dat die theoretisch inconsistent zijn, aangezien zij slechts een unieke oplossing voor het wisselkoerspad genereren wanneer een beroep wordt gedaan op informatie die niet in het model vervat is. Ook de empirische testen verwerpen volgens de auteurs de traditionele wisselkoerstheorieën. Daarna wordt een eenvoudig theoretisch model voorgesteld, waarin niet-lineaire relaties vervat zitten via de interactie van verschillende marktparticipanten. Het extrapolatieve gedrag van de 'chartisten' werkt destabiliserend, terwijl de 'fundamentalisten' speculeren op een terugkeer naar de evenwichtswisselkoers. Wanneer daarenboven het gewicht van beide groepen varieert al naargelang van de positie van de wisselkoers, verkrijgt men een niet-lineair model voor het wisselkoersverloop, dat, afhankelijk van de parameterwaarden, kan resulteren in deterministische chaos. Dit impliceert een schijnbaar perfect toevallig cyclisch pad van de wisselkoers rond haar evenwichtswaarde. Het wisselkoersverloop is echter volledig deterministisch bepaald, met

weliswaar een extreme gevoeligheid voor start- en parameterwaarden. Wanneer dit gedragsmodel gecombineerd wordt met een monetaire benadering van de evenwichtswisselkoers en een interestabiliserend gedrag van de monetaire autoriteiten, stijgt volgens de auteurs het realistische karakter van het gegeneerde wisselkoersverloop. Verder wordt aangetoond dat dit model in staat is om enkele belangrijke empirische karakteristieken van de geobserveerde wisselkoers te reproduceren: de gesimuleerde wisselkoers blijkt een 'unit root'-proces te volgen en de termijnkoers is een vertekende voorspeller voor de toekomstige wisselkoers. Een bedenking hierbij is dat het door de auteurs vooropgestelde model een zeker ad hoc karakter vertoont, aangezien het niet is afgeleid uit een maximerend gedrag van de economische agenten. Daardoor vervalt het in dezelfde gebreken als de traditionele benaderingen, die de auteurs juist bekritisseren. Mede hierdoor ook wordt de band gemist met reeds bestaande niet-lineaire modellen van de wisselkoers en de algemene toepassingen van de chaostheorie.

Het boek vervolgt met een bespreking en toepassing van de methoden om de aanwezigheid van chaos op te sporen in datareeksen. Ook hier komt eerst de statistische interpretatie van de verschillende testen aan bod, en daarna de toepassing op de wisselkoersgegevens. De resultaten van deze testen zijn echter niet eenduidig, en de betrouwbaarheid van de conclusies wordt ondermijnd door de beperkte steekproefomvang en de aanwezigheid van een stochastische component in de geobserveerde wisselkoersen. Testen van het niet-lineaire karakter van de wissel-

koersen geven daarentegen wel een positief resultaat. Samen met de theoretische argumenten is dat voor de auteurs een reden om chaosmodellen voor de wisselkoers au sérieux te nemen.

Exchange Rate Theory is interessant als alternatief voor de traditionele wisselkoers- en financiële theorieën, mede omdat het aansluit bij de in de praktijk veel gebruikte technische analyse. Ook de relatief eenvoudige introductie in de deterministische chaosmodellen is een pluspunt.

Raf Wouters

Policy issues in the operation of currency unions

Paul R. Masson en Mark P. Taylor, eds., *Policy issues in the operation of currency unions* Cambridge, Cambridge University Press, 1993, xiv + 310 blz. - Prijs: 35 GBP ISBN 0-521-43455-6 (cloth)

Het eerste hoofdstuk van dit boek, door P. Masson en M. Taylor, bevat een interessant overzicht van de belangrijkste thema's in verband met monetaire unies. De criteria voor een succesvolle monetaire unie komen uitvoerig aan bod, zowel de traditionele criteria (factormobiliteit, openheid, industriële en portfoliodiversificatie, loon-prijfsflexibiliteit) als de benadering via uitwerking en aard van diverse schokken. Dit hoofdstuk geeft ook een uitgebreide bespreking van het budgettaire en fiscale beleid in monetaire unies, en van de rol van divergentiecriteria.

D. Gros analyseert de baten en de kosten van een monetaire unie in de voormalige Sovjetrepublieken, en besluit dat een dergelijke monetaire

unie niet raadzaam is. A. Atkeson en T. Bayoumi vinden voor de Verenigde Staten geen aanwijzing dat de financiële markten voldoende verzekering bieden tegen regionale verschillen in economische fluctuaties. J. Boughton argumenteert dat de zone van de Afrikaanse Franse frank geen optimale monetaire unie vormt. P. De Grauwe en W. Vanhaverbeke beantwoorden de vraag of de Europese Gemeenschap een optimale muntunie vormt met een genuanceerd 'ja'. B. Eichengreen besluit dat de graad van arbeidsmobiliteit in Europa kleiner is dan in de Verenigde Staten. P. Fraser en R. Macdonald berekenen dat de intra-Europese kapitaalmarktintegratie niet groter is dan die van de verschillende Europese landen met de Verenigde Staten. C. Goodhart bespreekt de operationele aspecten van het Europese stelsel van centrale banken. M. Artis, R. Bladen-Hovell en W. Zeng komen tot een Europese geldvraagfunctie die stabiel is dan die voor afzonderlijke landen. J. Von Hagen stelt de zogenaamde 'parallele-unificatie'-stelling ter discussie en betwijfelt daarmee de noodzaak dat een monetaire unie gepaard moet gaan met budgettaire-fiscale unificatie.

Michel Dombrecht

Constraints and Impacts of Privatization

V.V. Ramanaidham, *Constraints and Impacts of Privatization* Londen / New York, Routledge, 1993, xv + 378 blz. - Prijs: 50 GBP ISBN 0-415-098262

Dit boek, het resultaat van werkzaamheden in de schoot van de Ver-

enigde Naties, concentreert zich op twee specifieke onderzoeksvragen. Wat zijn de beperkingen op het tempo en het succes van privatisering? Wat zijn de gevolgen van privatisering? Het betreft twee belangrijke vragen voor landen die 'privatisering' willen implementeren binnen een hervorming van de economische politiek.

Na een inleidend hoofdstuk van de editor, met een analytisch overzicht van de privatiseringsproblematiek, volgt een verzameling landenstudies. Hier komen, naast het Verenigd Koninkrijk en Israël, zowat alle voormalige Oosteuropese landen aan bod, tegelijk met een aantal Aziatische landen zoals India en Bangladesh.

Het boek lijkt nogal chaotisch opgebouwd. De lezer die geïnteresseerd is in privatisering binnen een van de besproken landen, zal zijn gading vinden. De lezer die conclusies wenst op basis van een vergelijking over landen heen, blijft in de kou staan.

Wij hadden de indruk dat niet elke auteur 'privatisering' op dezelfde wijze definieert. Voor een aantal landen (b.v. Polen) is de opgedane ervaring inzake privatisering zeer recent en beperkt qua tijd. Daarbij rijst de vraag welke positie elke auteur inneemt bij de bespreking van de mogelijke impacts: verantwoordelijke van de overheid? consultant? manager van een betrokken bedrijf? Het afsluitende, concluderende hoofdstuk van de editor slaagt er niet in om dat onbehaaglijke gevoel te nemen.

Eddy Van de Voorde

The Economics of the Profit Rate

Gérard Duménil en Dominique Lévy, *The Economics of the Profit Rate: Competition, Crises and Historical Tendencies in Capitalism* (Reeks 'New Directions in Modern Economics')

Aldershot, Edward Elgar, 1993, xii + 390 blz. - Prijs: 49,95 GBP ISBN 1-85278-760-0

Vaststellend dat het winstbegrip wat uit het centrum van de economische analyse weggeleden is, ondernemen de auteurs een poging om het er weer in te brengen, teneinde de studie van het 'moderne kapitalisme' te verdiepen. Het boek wemelt van verwijzingen naar klassieke, neoklassieke, Keynesianen, neo-Keynesianen, post-Keynesianen, nieuw-Keynesianen, neo-Ricardianen, heterodoxen en marxisten, en is dan ook duidelijk leerstellerig. De vraag is nu te weten of een meer op toegepaste economie gericht economie, zoals uw recensent, er goed aan doet dergelijke boeken te lezen. Het antwoord is (uiteraard) ja. De volgende vraag is of dezelfde economie in staat moet worden geacht dit specifieke boek te lezen. Het antwoord is hier (gelukkig) ook ja. Cruciaal in de studie van rentabiliteit is de definitie ervan. Na een overzicht van de gebruikelijke definities en meetproblemen stellen de auteurs vast dat 'kapitalisten' een andere definitie dienen te gebruiken dan macro-economische beleidsvoerders of onderzoekers van technologische evoluties. Vervolgens bespreken zij in korte hoofdstukjes, en wars van enig fanatisme, de concurrentietheorieën, het algemeen onevenwicht, de conjunctuurtheorie, technologische ontwikkeling en de 'dynamica van het kapitalisme'.

Opvallend is de aandacht die wordt besteed aan het probleem van de empirische meetbaarheid van de besproken concepten en verbanden. Het corpus van de tekst blijft duidelijk en overzichtelijk, aangezien de technische elementen in bijlagen werden gegroepeerd.

De wereld ziet er modelmatig wel zeer eenvoudig uit: één kapitalist, die kan kiezen tussen consumeren en investeren in maximaal twee ondernemingen. Het realisme neemt wel iets toe naarmate het boek vordert (inclusief computersimulaties), en de auteurs geven ook zelf toe dat de af te leggen weg in dit opzicht nog lang is.

De visie van de auteurs legt op een aantal punten accenten die, in hun ogen, in de theorievorming onderge- waardeerd worden: de dynamica van de economische groei, de micro-economische onderbouw en de interactie tussen management en rentabiliteit. Zeker dit laatste is voor de praktijkgerichte econoom interessant te noemen.

Marc Jegers

Prices, quality and trust

Mari Sako, *Prices, quality and trust: inter-firm relations in Britain and Japan* (Cambridge Studies in Management, 18) Cambridge, Cambridge University Press, 1992, xiii + 270 blz. - Prijs: 30 GBP ISBN 0-521-41386-9

Dit boek handelt over relaties tussen firma's: volgens welke modellen kunnen deze relaties verlopen, welke factoren bepalen welk model van toepassing zal zijn, en wat zijn de gevolgen van deze verschillende modellen voor de economische effi-

ciëntie, de competitiviteit, de prijzen en de kwaliteit?

Het theoretisch raamwerk van het boek wordt voorgesteld in deel I. Twee extreme modellen van inter-firmrelaties worden voorgesteld. In het 'Arm's-length Contractual Relation'-model (ACR) worden rechten en plichten van alle contractanten vastgelegd, onder alle mogelijke eventualiteiten. Inter-firmrelaties worden hier beschouwd als korte-termijnrelaties, waarbij het eenvoudig is om van handelspartner te veranderen. In het 'Obligational Contractual Relation'-model (OCR) staat het wederzijdse vertrouwen tussen de firma's centraal, en is het de bedoeling om de handelsrelaties op lange termijn te verzorgen. In dit deel wordt ook onderzocht hoe diverse vormen van vertrouwen kunnen bijdragen tot de efficiëntie in de inter-firmrelaties. Deel II bevat een empirische analyse. Het betreft gegevens van bedrijven in de elektronicasector in Groot-Brittannië en Japan. Het blijkt dat bedrijven in Groot-Brittannië veeleer werken in de geest van het ACR-model, en bedrijven in Japan veeleer in de geest van het OCR-model.

In deel III wordt onderzocht welke factoren bepalen volgens welk model (ACR of OCR) er gewerkt wordt. Verschillende mogelijkheden worden hier onderzocht: economische en technische factoren, de juridische omgeving, verschillen in 'smaak' met betrekking tot korte-termijnwinsten (veeleer dan lange-termijnwinsten) en met betrekking tot de voordelen van het delen van risico's, verschillen in arbeidsverhoudingen, en verschillen in houdingen ten aanzien van het nemen van ondernemingsinitiatief.

In een laatste deel wordt ingegaan op de betekenis van het onderscheid

ACR-OCR voor de prijsvorming, de graad van competitiviteit en de kwaliteit.

Prices, quality and trust is boeiend geschreven, en bereikt een goed evenwicht tussen theorie en empirie. De twee extreme modellen die de auteur voorstelt (ACR en OCR) blijken een nuttig instrument te zijn voor de beschrijving, verklaring en beoordeling van verschillende inter-firmrelaties. Het werk is niet enkel interessant voor studenten industriële economie, maar ook voor zakenmensen die handel drijven met Britse en/of Japanse bedrijven.

Wilfried Pauwels

Age, class, politics, and the welfare state

Fred C. Pampel en John B. Williamson, *Age, class, politics, and the welfare state* (The Arnold and Caroline Rose Monograph Series of the American Sociological Association) Cambridge, Cambridge University Press, 1992, xvi + 199 blz. - Prijs: 10,95 GBP ISBN 0-521-43791-1 (pbk)

Dit boek is de paperback-uitgave van een werk uit 1989. Het is dus niet meer zo nieuw, maar een heruitgave ervan in de vorm van een paperback is zeker verantwoord. Het bevat drie centrale stellingen in verband met de evolutie en de werking van de moderne welvaartsstaat. Ik vat die stellingen hieronder bondig samen.

(1) Bij de studie van de structurele oorzaken van de groei van uitgaven voor sociale zekerheid wordt traditioneel te veel aandacht besteed aan het conflict arbeid-kapitaal, en te weinig aandacht aan de midden-groep van de ouderen.

(2) Het succes van de sociale zekerheid bij de vermindering van de sociale ongelijkheid mag, in vergelijking met het belang van andere factoren (economische structuur, loonvorming), niet overdreven worden.

(3) Bij de bepaling van het niveau van de uitgaven voor sociale zekerheid mag het belang van een democratische politieke besluitvorming (in tegenstelling tot een klasse-politiek) niet onderschat worden.

In de eerste twee hoofdstukken wordt een algemeen theoretisch referentiekader geschetst, en worden een aantal belangrijke vragen gesteld in verband met de evolutie en de werking van de sociale zekerheid. Alle volgende hoofdstukken bevatten empirische studies. De determinanten van de uitgaven voor sociale zekerheid worden in twee hoofdstukken besproken. In hoofdstuk 3 worden deze determinanten onderzocht voor ontwikkelde industriële democratieën. Hier wordt vooral aandacht besteed aan de macht van de arbeidersklasse en aan het belang van democratische partijpolitiek. In hoofdstuk 4 worden de evoluties in minder ontwikkelde landen onderzocht. Hier worden vooral de graad van politieke democratie en de graad van economische ontwikkeling beschouwd.

Hoofdstuk 5 analyseert de betekenis van sociale zekerheid (naast de betekenis van economische ontwikkeling en economische groei) voor de inkomensverdeling. Hoofdstuk 6 onderzoekt een extra aspect van ongelijkheid, namelijk de kindersterfte. In een laatste hoofdstuk worden de belangrijkste resultaten van het boek nog eens samengevat.

Belangrijke vragen worden in dit boek helder geformuleerd, veel aan-

dacht wordt besteed aan de onderzoeksmethodologie, en sommige resultaten zijn erg opvallend. De grote belevingsrijkheid van de auteurs is ook indrukwekkend.

Wilfried Pauwels

Convergence and System Change

Bruno Dallago e.a., eds., *Convergence and System Change: The Convergence Hypothesis in the Light of Transition in Eastern Europe* Aldershot, Dartmouth, 1992, xii + 255 blz. - Prijs: 32,50 GBP
ISBN 1-85521-218-8

De bijdragen in dit werk komen van diverse Europese auteurs en analyseren de convergentie-idee in het licht van de recente gebeurtenissen in Centraal- en Oost-Europa. Aandacht wordt vooral geschonken aan de rol van de instellingen, de inkomensverdeling en de sociale stratificatie, internationale economische relaties en de evolutie en concurrentie tussen economische systemen.

Het boek bevat drie delen. Deel I handelt over de theoretische aspecten van de convergentiehypothese: de kritieken op Tinbergen, conclusies die het resultaat zijn van divergerende interpretaties, en suggesties voor een vernieuwde aanpak van de analyse van economische systemen. Deel II toetst de convergentiehypothese aan de recente gebeurtenissen in Centraal- en Oost-Europa. Deel III benadert de convergentiehypothese uit het oogpunt van de (voormalige) USSR en de DDR. Beide landen hebben de hypothese altijd stellig verworpen als zijnde 'bourgeois'. Brezinski toont aan dat de theorie onmogelijk de gebeurtenissen in Duitsland kan verklaren. Hij is veel-

eer een aanhanger van een evolutionaire interpretatie om de breuk met het orthodoxe socialistische systeem te begrijpen.

Dit werk is zeer theoretisch maar uitermate boeiend. Zeven van de tien artikels zijn van een zeer hoog niveau. Een speciale vermelding verdient het artikel van Andreff wegens het originele begrippenapparaat en de diepgaande analyse, dat van Scerpanti voor de historisch-comparatief uitmuntende analyse, en dat van Brezinski en Hanson voor de realistische beschrijving van de huidige situatie in Duitsland en Oost-Europa.

Opmerkelijk is ook dat al de auteurs de convergentiehypothese verworpen. Waarom staat deze theorie dan nog op de agenda van de wetenschap? Omdat zij tegenwoordig als aanknopingspunt wordt gebruikt om er een nieuw verklarend paradigma voor het ontstaan en verdwijnen van economische systemen mee te construeren.

In deze korte bespreking kunnen we onmogelijk alle kwaliteiten van het werk en de vraagtekens rond de convergentietheorie behandelen. Samen met de auteurs kunnen we evenwel concluderen dat we nog maar aan het begin staan van de systeemanalyse en dat nog heel wat research naar economische systemen moet worden verricht om te doorgronden hoe systemen ontstaan, verdwijnen, zich omvormen ...

Dit boek kan worden aanbevolen aan academici, studenten en mensen met een grote belangstelling voor de analyse van economische systemen. Na de lectuur ervan zal de lezer de recente gebeurtenissen in Oost-Europa anders bekijken en ervaren.

Liliane Van Hoof

Economic Transition in Eastern Europe

P.H. Admiraal, ed., *Economic Transition in Eastern Europe (De Vries Lectures in Economics)*
Oxford, UK/Cambridge, MA, Blackwell Publishers, 1993, ix + 99 blz. - Prijs: 19,99 GBP
ISBN 0-631-18779-0

Dit boek bevat drie papers die in de herfst van 1991 gepresenteerd en besproken werden op het F. de Vries Seminarie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Dit seminarie belichtte de problematiek van de landen in Centraal- en Oost-Europa die op weg zijn van een centraal geleide naar een markteconomie.

De eerste bijdrage is van M. Ellman (p. 1 - 42); ze behandelt de algemene aspecten van de transitie en de moeilijkheden die ermee gepaard gaan. Speciale aandacht wordt besteed aan stabilisatiemaatregelen, institutionele veranderingen en micro-economische herstructureringen. De volgende bijdragen, van G. Kolodko (p. 43 - 62) en E. Gaidar (p. 63 - 90), analyseren de economische evolutie, de transitieproblemen en de vooruitzichten voor respectievelijk Polen en de Russische Federatie/USRR/CIS.

De auteurs brengen empirisch materiaal aan en combineren dat met een overzicht van de relevante theoretische literatuur. Door de snelle evolutie in Centraal- en Oost-Europa zijn de teksten van Gaidar en Kolodko vatbaar voor aanpassing. Ellmans bijdrage daarentegen is theoretisch sterk onderbouwd en geeft een goede prescriptie van hoe de transitie dient te verlopen.

Algemeen kan men stellen dat dit werk studenten, onderzoekers en academici helpt een beter inzicht te

verwerven in de monumentale economische transitie die in Centraal- en Oost-Europa plaatsvindt.

Liliane Van Hoof

Rational Expectations Macroeconomics

Patrick Minford, *Rational Expectations Macroeconomics: An Introductory Handbook* Oxford/Cambridge, Mass., Blackwell Publishers, 1992, xv + 243 blz. - Prijs: 16,95 GBP
ISBN 0-631-17788-4

In de jaren zeventig leidde de introductie van rationele verwachtingen (RV) in de macro-economie tot een ware omwenteling. Vooral de rol die de economische politiek toebedeeld kreeg, werd sterk gewijzigd. In 1983 verscheen de eerste editie van dit werk van Patrick Minford onder de titel *Rational Expectations and the New Macroeconomics* (toen in co-auteurschap met David Peel). Op dat ogenblik was het al duidelijk dat de introductie van RV in de macro-economie tot een ware omwenteling zou leiden in de rol die werd toebedeeld aan de economische politiek.

Bijna tien jaar later publiceert Minford deze nieuwe editie. De controversen rond RV zijn nu lang niet meer zo uitgesproken als toen, en in elk handboek macro-economie wordt aandacht besteed aan de voornaamste bijdragen van de 'Nieuwe Macro-economie'. Die bijdragen blijven meestal vrij algemeen en spitsen zich in hoofdzaak toe op de nieuwe rol die voor de economische politiek is weggelegd.

In dit boek tracht Minford op een toegankelijke wijze in te gaan op de meer onderliggende en technische

aspecten van RV. Na een inleidend hoofdstuk, waarin hij definieert wat men onder RV moet verstaan, worden in het volgende hoofdstuk verschillende oplossingsmethoden voor modellen met RV gegeven. Dat gebeurt gelukkig eerst aan de hand van een eenvoudig voorbeeld, zodat de lezer de gedachtengang zonder al te veel problemen kan volgen. In de volgende hoofdstukken komen de vertrouwde onderwerpen aan bod: de gevolgen van onvolledige informatiedoorstroming, de rol van RV bij stabilisatiepolitiek, de keuze van een optimale economische politiek, de invloed van RV op de financiering van overheidstekorten, en de RV in de politieke conjunctuurtheorie.

Het achtste, negende en tiende hoofdstuk zijn nieuw in deze editie en weerspiegelen het belang van RV in de recentere ontwikkelingen in de macro-economie. In hoofdstuk 8 wordt het analysekader verruimd naar open economieën. De aanpak is traditioneel opgebouwd rond de lopende rekening en de kapitaalrekening en blijft vrij elementair. De volgende twee hoofdstukken zijn iets fundamenteel. Zij gaan in op de rol van RV in modellen met representatieve agenten bij het bestuderen van de economische politiek. Op die manier tracht de auteur een oplossing te bieden voor de kritiek van Lucas op de traditionele macro-economische modellen.

De laatste drie hoofdstukken gaan zeer bondig in op de problematiek van het testen van rationele verwachtingen. Hier wordt opnieuw aandacht besteed aan de openheid van de economie en meer specifiek aan het verloop van de wisselkoersen.

Rational Expectations Macroeconomics is een goed inleidend handboek over rationele verwachtingen en hun rol

in de macro-economie. Het richt zich niet tot de leek, maar is voor een econometrist met een basiskennis van de gebruikelijke econometrische technieken zeker toegankelijk.

Hilde Meersman

Structural economic dynamics

Luigi L. Pasinetti, *Structural economic dynamics: a theory of the economic consequences of human learning* Cambridge, Cambridge University Press, 1993, xx + 186 blz. - Prijs: 27,95 GBP ISBN 0-521-43282-0

In dit boek - een vervolg op zijn *Structural Change and Economic Growth* (1983) - analyseert Pasinetti, aan de hand van een eenvoudig model, verschillende aspecten van de verandering in structuur en samenstelling van economische aggregaten over de tijd als gevolg van technische vooruitgang en menselijk leren. In hoofdstuk 1 argumenteert hij dat, in tegenstelling tot het empirische onderzoek, de inspanningen voor theorievorming over structurele veranderingen in economieën beperkt zijn in de tijd (!?). Hij formuleert een eenvoudig model van een economie die zuiver op arbeid gebaseerd is en relateert een aantal bekende concepten (Smithsiaanse arbeidswaardeleer, Keynesiaanse effectieve vraag, werkloosheid en inflatie enz.) aan zijn model. Proportionele dynamica, waarbij alle sectoren in een zelfde tempo groeien, wat typisch is voor de standaard-groei-theorie, blijkt een curiositeit te zijn wanneer ze met Pasinetti's model wordt onderzocht (hoofdstuk 3). Hoofdstuk 4 vormt de analytische kern van het boek. De structurele dy-

namica in de productie is het gevolg van sociaal en individueel leren - of technische vooruitgang - dat zowel de consumptie per hoofd als de arbeidsproductiviteit van diverse goederen beïnvloedt. Verder analyseert de auteur de consequenties voor het prijsniveau (hoofdstuk 5), (individuele) intertemporele consumptie en inkomensverdeling (hoofdstuk 6) en macro-economisch evenwicht (hoofdstuk 7). Tenslotte behandelt hij de rol van de instituties - het marktmechanisme, centrale planning enz. - (hoofdstuk 8), alsook de mate waarin internationale economische relaties van invloed zijn in de dynamische ontwikkeling van een economie (hoofdstuk 9).

Dit boek is interessant omdat het een andere kijk biedt (vanuit de arbeidswaardeleer) op economische groei en dynamica dan de standaard-methodologie (vanuit de ruilwaarde). Ik kan mij nochtans niet van de indruk ontdoen dat de economische theorie in de neoklassieke traditie een heel stuk verder staat (cf. de 'new growth theory' en 'endogenous growth') dan Pasinetti (en zijn fans) doen vermoeden.

Walter Nonneman

Chaos and Non-linear Models in Economics

John Creedy en Vance L. Martin, eds., *Chaos and Non-linear Models in Economics: Theory and Applications* Aldershot, Edward Elgar, 1994, xi + 228 blz. - Prijs: 45 GBP ISBN 1-85278-722-8

Dit werk is geschreven door zeven auteurs, waarvan er zes in Melbourne gelokaliseerd zijn. Het bevat nieuw en (herschreven) gepubliceerd werk op het gebied van niet-lineaire dynamica en chaos. Het doel van de auteurs is de toegankelijkheid van deze theorieën te verhogen voor gevorderde 'undergraduates' en gewone 'graduates'. Over het algemeen denk ik dat ze daar ook in slagen.

De inleiding bestaat uit zeven hoofdstukken. De hoeveelheid wiskunde is geminimaliseerd. Er komen talrijke maar soms onduidelijke en onvolledige grafische voorstellingen in voor van gemodelleerde dynamische processen, en uiteenzettingen over niet-integere dimensies, fractale meetkunde, courante logistische modellen, stochastische niet-lineaire processen, niet-unieke evenwichten en prijsdistributiemodellen. Na deze inleiding komen de schattingstechnieken aan bod. Er wordt vooral aandacht besteed aan de detectie van niet-lineariteiten en de modellering ervan, evenals aan robuuste modelbouw. In het laatste deel worden dan een aantal voorbeelden gepresenteerd, allemaal uit de sfeer van de wisselmarkten.

Het niveau van het werk is soms ongelijk, waardoor zich de nood doet gevoelen aan een algemene inleiding in de benodigde wiskunde. Gegeven de algemeenheid van de titel, is de beperking tot wisselkoersen in het derde deel ook wat ongelukkig, behalve uiteraard voor wie verzet is op wisselkoersen.

Marc Jegers

Strategisch management

Managing the Multinational

Samuel Humes, Managing the Multinational: Confronting the Global-Local Dilemma
New York, Prentice Hall, 1993, xxiv + 406 blz. - Prijs: 39,95 USD
ISBN 0-13-555137-4

In dit werk wordt een beschrijving gegeven van de wijze waarop grote Amerikaanse, Europese en Japanse multinationale ondernemingen (MNO's) hun internationale activiteiten structureren in het licht van de veranderende economische omgeving.

De eerste twee delen vormen het theoretische fundament van het boek. Het eerste deel beschrijft de veranderingen die zich in de laatste twee decennia hebben voorgedaan (o.a. een summierere behandeling van de 'global-local'-problematiek) en de gevolgen ervan voor het beleid binnen de MNO. Hierbij wordt verondersteld dat organisatorisch succes grotendeels afhankelijk is van het al dan niet bereiken van organisatorische coherentie tussen de verschillende divisies van de MNO - een hypothese die zeker niet vrij is van kritiek. Om deze coherentie te bereiken, beschikt het (top-)management over drie strategische middelen, met name de organisatiestructuur, het personeelsbeleid (staffing) en de cultuur ('shared values'). Het tweede deel beschrijft deze variabelen in detail en vergelijkt de evolutie in het belang ervan in de Amerikaanse, Europese en Japanse bedrijfscultuur.

Deel drie (50% van het boek) omvat 26 case-studies. Op een zeer vlotte en leesbare wijze worden de grootste

Amerikaanse, Europese en Japanse MNO's structureel geanalyseerd; verschillen tussen de MNO's worden gerelateerd aan verschillen in de bovenvermelde drie variabelen. Deze verschillen zijn op hun beurt historisch en cultureel te verklaren.

De conclusie van deze studie wordt in deel vier gegeven: het cruciale element om de MNO competitief te houden is leiderschap. Leiderschap dient ervoor te zorgen dat de drie variabelen die de MNO determineren, zich aanpassen aan de steeds veranderende omgeving.

Dit boek geeft een grondige voorstelling van hoe MNO's gestructureerd zijn en hoe zij hun organisatiestructuren wijzigen. De effectiviteit en de efficiëntie van de empirisch waargenomen organisatiestructuren wordt echter slechts op een beperkte wijze behandeld. De waarde van dit werk ligt bijgevolg ook in de goed uitgewerkte case-studies. Het gevolg is echter wel dat deze 'fact finding' de theoretische onderbouwing op de achtergrond duwt en de conclusie in deel vier wat artificieel doet overkomen.

Koen Vandenbempt

Interimmanagement

G. M. Wichard, Interimmanagement: profiel van een professie in ontwikkeling
Assen, Van Gorcum, 1994, x + 231 blz. - Prijs: 49,50 NLG
ISBN 90-232-2859-6

Recente termen uit de managementfeer, zoals downsizing, outplacement, interimmanagement, wekken,

afhankelijk van de gehanteerde context, nogal eens de indruk dat het eufemismen betreft. Dat geldt vooral voor interimmanagement, omdat begripsverwarring met uitzendwerk of bedrijfsadvies mogelijk is. Uit dit boek blijkt dat interimmanagement een ruimer begrip is dan 'turn-around management', waar het in een eerste opwelling aan doet denken. De auteur gebruikt een eigen begripsbepaling voor de beroepsgroep van interimmanagers. De interimmanager kan ook een projectmanager, een ontwikkelaar of een zaakwaarnemer zijn.

In het inleidende hoofdstuk wordt betoogd dat de interimmanager zijn activiteitsveld heeft uitgebreid met nieuwe probleemgebieden en tot andere types van organisaties dan louter industriële bedrijven. In hoofdstuk 2 wordt interimmanagement omschreven als een nuttig instrument voor complexe organisatieproblemen waarbij men behoefte heeft aan implementatie door een - tot dan toe -onafhankelijke buitenstaander. Een belangrijke verdienste van het boek vormt de wetenschappelijke uitdieping van de implementatie van veranderingsprocessen en van de rol die (externe) onafhankelijke interimmanagers daarin spelen. Dat laatste verwijst naar een duidelijk onderscheid met de organisatieadviseur.

De auteur voert haar onderzoek uit op basis van data die verzameld zijn via directe observaties (case-studies over een industriële KMO en een overheidsdienst), 44 interviews met interimmanagers en 14 diepte-interviews met organisatieleden van ondernemingen die een beroep deden op een interimmanager. De analyse van de interviews met de interimmanagers leidt tot vier categorieën van opdrachten waarin de interim-

manager optreedt: als crisismanager, als projectmanager, als ontwikkelaar, als zaakwaarnemer.

Beide vormen van interviews leiden in grote lijnen tot gelijksoortige conclusies. De opdracht van de crisismanager en die van de ontwikkelaar vertonen een sterke overeenkomst: hier gaat het over de implementatie van veranderingsprocessen. De zaakwaarnemer oefent veeleer een behoudende opdracht uit, de projectmanager veeleer een coördinerende rol.

Het werk besluit met een voorlopig profiel van deze professie in ontwikkeling, met de vaststelling van enkele paradoxen, en met aanbevelingen die mede bepalend kunnen zijn voor de verdere professionalisering.

Dit boek vormt interessante lectuur, vooral voor diegenen die op het punt staan een beroep te doen op interimmanagement. Het wordt afgerond met een appendix, die het profiel van de geïnterviewde interimmanagers schetst: opleiding, ervaring, functioneel gebied van de opdracht, kenmerken van de organisaties die op hen een beroep deden.

Edmond Reyn en Carl Reyns

Méér dan strategie?

Luk Bouckaert en Jan Vandenhove, Méér dan strategie?: sociale verantwoordelijkheid als bedrijfsfilosofie
Leuven/Amersfoort, Acco, 1994, 92 blz. - Prijs: 465 BEF
ISBN 90-334-3048-7

In dit boek zoeken de auteurs een antwoord op twee vragen. Ten eerste, hoe nemen Vlaamse directie- en kaderleden de sociale verantwoordelijkheid van grote ondernemingen

waar? En, ten tweede, welke factoren beïnvloeden hun waarneming en het belang dat zij hechten aan sociale verantwoordelijkheid?

Het boekje is opgebouwd uit drie delen. In deel één worden modellen van sociale verantwoordelijkheid uit de bestudeerde literatuur beschreven. De neoklassieke visie en de sociaal-contractbenadering (o.m. het model van interne besluitvorming en van sociale prestatie) worden er met elkaar geconfronteerd.

Interessant wordt het in deel twee, waar de auteurs nader ingaan op hun empirisch onderzoek naar de sociale verantwoordelijkheid vanuit een bedrijfsstandpunt. Na een voorstelling van de vragenlijst en het profiel van de respondenten volgt een uitgebreide rapportering van bevindingen. Uit een factoranalyse blijkt onder meer dat het bedrijfsbelang als de belangrijkste, en de verantwoordelijkheid ten opzichte van milieu en maatschappij als de minst belangrijke opdracht worden aangeduid.

Het derde deel geeft een filosofische nabeschouwing. Concreet worden

vier 'spanningen' besproken: verantwoordelijkheid tegenover aandeelhouders versus belanghebbenden, consequentialistische versus missionaire verantwoordelijkheid, bedrijfsbelang versus maatschappelijk belang, zelfregulering versus overheid. Zeer geslaagd is het slot, waarin vanuit het onderzoek enkele boodschappen voor de ondernemingspraktijk van sociale verantwoordelijkheid worden geformuleerd: expliciteer interne waardenvorming in de onderneming, streef een creatieve en participatieve ondernemingscultuur na, ontwikkel nieuwe vormen van dialoog en overleg, en besteed bijzondere aandacht aan gemeenschapszorg.

Dit mooi ogende werk is wetenschappelijk doordacht opgebouwd. Het schetst sociale verantwoordelijkheid als een verschuivend evenwicht tussen verschillende verwachtingen, waarden en motieven. Een aanrader voor een ieder die zich met de ondernemingspraktijk geconfronteerd weet.

Ilse Bogaert

Arbeidseconomie

Sex discrimination in the labour market

Richard Perlman en Maureen Pike, *Sex discrimination in the labour market: the case for comparable worth*
Manchester/New York, Manchester University Press, 1994, viii + 170 blz. - Prijs: 35 GBP
ISBN 0-7190-3336-5

Dit boekje is de neerslag van een zorgvuldige studie over de discrimi-

natie tussen man en vrouw op de arbeidsmarkt. De auteurs besteden daarbij vooral aandacht aan de rol en de mogelijkheden van 'comparable worth' of 'gelijk loon voor gelijk werk' om ongerechtvaardigde loonverschillen weg te werken. 'Comparable worth' staat bij economen namelijk bloot aan zware kritiek (zie het recente boek van S. Rhoads, *Uncomparable Worth*, Cambridge University Press, 1993). Volgens Perlman en Pike is deze kritiek slechts gedeeltelijk te-

recht; zij betogen dat een aangepaste wetgeving om deze discriminatie te bestrijden, gebruik zal moeten maken van het principe 'gelijk loon voor gelijk werk'.

Het onderzoek start met de belangrijke vraag in welke mate er sprake is van loondiscriminatie op de arbeidsmarkt zelf (hoofdstuk 2) of veeleer van 'pre-market'-discriminatie, d.i. discriminatie die te wijten is aan allerlei oorzaken die zich afspelen voor de man of de vrouw zich op de arbeidsmarkt aanbieden (hoofdstuk 3). Hier gaat de conclusie duidelijk in de richting van vooral 'pre-market'-discriminatie (aanbod) en een relatief beperkte discriminatie aan de vraagzijde op de arbeidsmarkt zelf. De oorzaken van de discriminatie buiten de arbeidsmarkt dienen vooral gezocht bij cultureel bepaalde of aangeleerde factoren ('nurture') eerder dan bij aangeboren factoren ('nature').

De volgende hoofdstukken van het boek zijn volledig gewijd aan de effecten van 'comparable worth'. Eerst wordt theoretisch onderzocht in

welke mate 'comparable worth' de arbeidsmarkt ernstig zou verstoren, zoals de tegenstanders vaak betogen. Nadien wordt het empirisch onderzoek naar de werkgelegenheidseffecten van 'comparable worth' geresumeerd. De laatste twee hoofdstukken behandelen de belangrijke kwestie van de looneffecten van 'comparable worth'; de auteurs gaan na of en in welke mate 'comparable worth' de lonen van vrouwen op de arbeidsmarkt kan verhogen. Ze onderzoeken ook of er van de bestaande loonverschillen tussen man en vrouw nog veel overblijft indien wordt gecorrigeerd voor alle produktiviteitsgerelateerde variabelen. Met andere woorden: is er voor 'comparable worth' nog wel werk aan de winkel?

Algemene conclusie: er kan (nog) geen eensluidend pro of contra worden uitgesproken, maar de eenzijdig negatieve beoordeling van 'comparable worth' is in geen geval terecht.

Stefan Késenne

Sectorstudies

De neergang van de scheepsbouw en andere industriële bedrijfstakken

Cornelis de Voogd, *De neergang van de scheepsbouw en andere industriële bedrijfstakken* (Proefschrift, Erasmus Universiteit Rotterdam)
Vlissingen, Den Boer / De Ruiter, z.j., 275 blz. - Prijs: 49,90 NLG
ISBN 90-7476-04-4

Zowel in België als in Nederland was de scheepsbouw in de jaren vijf-

tig een prominente en goed renderende bedrijfstak. In de loop van de jaren zestig werd het bouwen van schepen hier echter een verlieslatende zaak, mede als gevolg van buitenlandse concurrentievervalsing. De werven klopten met hun problemen bij de overheid aan. Overleven betekende uiteindelijk een volledige afhankelijkheid van financiële overheidssteun.

Achteraf gezien blijkt de neergang van de Nederlandse en trouwens ook de Belgische scheepsbouw een

onontkoombare ontwikkeling tengevolge van de verplaatsing van de nieuwbouw van zeeschepen naar landen met lage loonpeilen. Maar de inkrimping van de scheepsbouw heeft geen ordelijk verloop gehad. De afbouw van de capaciteit ging gepaard met veel sociale onrust, verspilling van overheidsmiddelen en veel menselijke ellende. Deze vaststelling leidt tot de eerste probleemstelling van deze studie: waarom had de neergang van de Nederlandse scheepsbouw een chaotisch verloop en door welke oorzaken kwam het onontkoombare aanpassingsproces te laat op gang? Het antwoord is duidelijk: het beleid van de betrokkenen (regeringen, bestuurders, vakbonden) heeft ernstig

Accountancy

Managerial Uses of Accounting Information

Joel S. Demski, *Managerial Uses of Accounting Information*
Boston/Dordrecht/Londen, Kluwer Academic Publishers, 1994, xi + 655 blz. - Prijs: 265 NLG
ISBN 0-7923-9406-2

Alhoewel Demski in zijn inleiding stelt dat hij als doelgroep zowel de academische wereld als de praktijk voor ogen heeft, is de realiteit toch wel anders. Dit boek vergt van de lezer een grondige voorkennis van accounting, (informatie-)economie, statistiek en lineaire programmering. Verder mag de lezer geen afkeer hebben van een abstracte aanpak en abstracte notaties. In dit boek wordt niet ingegaan op de berekening van management-ac-

counting informatie (zoals standaard-kostprijzen, gemeenschappelijke produktiekosten, verdeling van de overhead enz.), maar wel op het gebruik van deze informatie door het management van de onderneming. Hierbij worden de vereenvoudigende assumpties van de klassieke handboeken verlaten. Om tot een beslissing te komen vertrekt Demski vanuit een kader waarin de manager een maximeerder is van zijn verwachte nut; er wordt rekening gehouden met onzekerheid en met verschillende informatiekanaalen. Bovendien worden de problemen telkens bekeken vanuit de situatie van een multiproduct- of multiservice-onderneming. Interessant in Demski's aanpak is dat hij de management-accounting-informatie beschouwt als een 'accounting library', d.i. een databank van gegevens waar de manager al of

Eddy Van de Voorde

niet uit kan putten naar gelang van de situatie. Afhankelijk van de omstandigheden zal hij ook die databank op een andere wijze gaan gebruiken.

In de eerste hoofdstukken legt Demski zijn werkkader uit (economische theorie van de onderneming, economisch gedrag onder onzekerheid, beperking van management-accountinggegevens). In de volgende hoofdstukken komen allerlei elementen uit de kostprijsberekening naar voren: kostprijsberekening ex post en ex ante, gemeenschappelijke produktieprocessen en 'activity costing'. De auteur berekent in deze hoofdstukken niet één kostprijs voor één produkt, maar ontwikkelt telkens statistische kostenfuncties voor de multi-produktondernemingen. Na deze hoofdstukken heeft de auteur zijn 'accounting library' opgebouwd en kan de aandacht uitgaan naar het nemen van allerlei managementbeslissingen. De verschillende managementproblemen (b.v. evaluatie van de prestaties, 'make or buy'-beslissing, budgetcoördinatie, interne controle enz.) worden telkens abstract geformuleerd, zodat de ontwikkelde evenwichtsmodellen, die de optimale beslissing aangeven, op het probleem toegepast kunnen worden.

Dit boek is een uniek werkinstrument voor een doctoraal programma accountancy en verdient in die context dan ook alle lof. Voor basisopleidingen in de management accounting en voor de praktijk is het minder geschikt.

Ann Jorissen

Prestatiemeting

A. Jorissen, coörd., *Prestatiemeting: naar een betere beheersing van bedrijfsactiviteiten (Management Accounting, 3)*
Antwerpen/Apeldoorn, MAKLU Uitgevers, 1994, 226 blz. - Prijs: 1.450 BEF
ISBN 90-6215-358-5

Dit boek bestaat uit vijf hoofdstukken, die geschreven zijn door verschillende auteurs en telkens een bepaald aspect van recente inzichten in en bedrijfservaringen met prestatie-indicatoren behandelen. De basisidee is dat prestatie-indicatoren gekoppeld moeten worden aan succesfactoren en aan de strategische keuzen van de organisaties. Dit betekent dat ze veranderen in de tijd, verschillend kunnen zijn voor elk bedrijf, en dat niet-financiële indicatoren belangrijk zijn - in afwijking van de traditionele budgetopvolging en vooral financiële criteria.

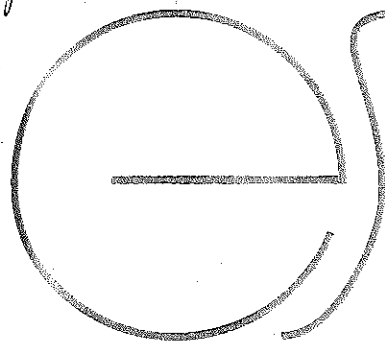
Deze algemene uitgangspunten worden uitvoerig toegelicht in een eerste bijdrage. In het tweede hoofdstuk is het de bedoeling een prestatie-meetsysteem te bespreken voor een dochteronderneming van een multinationale onderneming. Alhoewel het een interessante beschrijving is van financiële indicatoren, ontbreekt grotendeels de relatie met de eerste basistekst. In het derde artikel komen dan wel de zogenaamde operationele niet-financiële kengetallen aan bod, met voorbeelden uit de logistieke sfeer (voorraadhoogte, bedieningsgraad). Zo ook worden in hoofdstuk 4 diverse modellen besproken om de prestaties van leveranciers te beoordelen: het 'activity based vendor rating'-model vat zowel kwalitatieve als kwantitatieve prestaties van een leverancier samen in een totale kostenscore - een aan-

pak die zeker de moeite waard is om in de praktijk verder te onderzoeken. Tenslotte wordt in een laatste artikel geargumenteed dat men via de integratie van klant-, proces-, innovatie- en financieel georiënteerde maatstaven de levensvatbaarheid van ondernemingen kan meten. Spijtig genoeg blijft deze beschrijving nogal vaag, maar de vooropgezette ideeën kunnen inspirerend werken in het kader van faillissementspredictie en algemene prestatiebeoordelingen (b.v. bij herstructureringen). In het algemeen geven deze teksten een zeer goed beeld van de vernieuwde aanpak bij prestatie metingen. Inhoudelijk had de band met de praktijk van en de literatuur over boordtabellen gelegd kunnen wor-

den; tevens zou een voorbeeld uit de dienstensector zeker nuttig geweest zijn. Qua vorm vindt men doorheen het boek een uniforme structuur terug met telkens een duidelijke inleiding, wat de lectuur bevordert. Enkele onnauwkeurigheden (omloopsnelheid, blz. 26; taal, blz. 208) hadden vermeden kunnen worden. Nochtans mag de coördinator, prof. Ann Jorissen, gefeliciteerd worden, want het boek leest vlot en is qua inhoud en vorm zowel een aanrader voor de praktijk als voor bepaalde deelgebieden van het universitair onderwijs (management accounting, strategie, waarde-bepaling, personeelsbeoordeling).

Gustaaf Van Herck

uitgave van de Universitaire Faculteiten Sint-Ignatius te Antwerpen

economisch en sociaal tijdschrift

187	Review ideologie, politiek en belastingbeleid: een literatuuroverzicht	Guido Dierickx Geert Jennes
221	Interimmanagement: bedrijfseconomisch beleidsinstrument met externe managers	Edmond M.J. Reyn
257	Geldmarktintegratie, geloofwaardigheid van het monetair beleid en wissekoersstabiliteit in het EMS	Bas van Aarle Sylvester Eijffinger Jan Lemmen
283	Percepties en inzichten van Vlaamse exporteurs betreffende exportmarkten, handelsbelemmeringen en de nodige publieke exportpromotie	Ludo Cuyvers Patrick De Pelsmacker Els Houtman
307	Forum Personeelsbeleid op een keerpunt	Hendrik Derycke
323	Boekbesprekingen	

